

אוניברסיטת בר אילן

הוראת שואה בקרב בנות הלומדות בבתי הספר החרדיים-המזרחיים

שמחי עובידי

עבודה זו מוגשת כחלק מהדרישות לשם קבלת תואר מוסמך
בפקולטה לחינוך של אוניברסיטת בר אילן

טבת תשפ"ב

רמת גן

תקציר

מחקר זה עוסק בחקר הוראת נושא השואה לתלמידות תיכון חרדיות בנות עדות המזרח. מטרת המחקר היא לבחון לעומק את האופן שבו מורות מעדות המזרח מלמדות את נושא השואה לתלמידות תיכון חרדיות מעדות המזרח. המחקר מוגש כחלק ממחקר מקיף של פרופ' זהבית גרוס במסגרת האקדמיה הלאומית למדעים העוסק בחקר הוראת שואה במגזרים השונים בישראל. במחקר הנוכחי נבדקה השאלה: כיצד מלמדים את נושא השואה בנות עדות המזרח הלומדות בבתי ספר חרדיים?

מחקר זה מתבסס על ספרות תיאורטית ענפה בתחום הוראת השואה, כמו שינויים ותמורות בהוראת השואה בישראל, הוראת השואה במערכת החינוך, מטרות הוראת השואה באופן כללי ובהתאמה לגיל התלמידים. כמו כן, היבטים שונים הנוגעים לאופני הוראת השואה. נוסף לכך, נערך מיקוד על הוראת נושא השואה לתלמידים מעדות המזרח, תוך בחינה כללית של הנושא ותוך מיקוד בהוראת שואה במגזר המזרחי. כמו כן נידונו גם היבטים העולים מן הקשר בין עדות המזרח ובין השואה.

המחקר הנוכחי הוא מחקר איכותני, המתמקד בחקירה לעומק של התחום הנחקר מתוך שאיפה להכיר את התפיסות ואת המניעים של האנשים החווים את הנושא באופן אחר ויחודי-מגזרי. המחקר מתבצע באמצעות ראיונות עומק חצי מובנים עם מורות מעדות המזרח המלמדות בתיכונים חרדיים המיועדים לתלמידות חרדיות מעדות המזרח. במהלך הראיונות מציגות המורות את תפיסותיהן ואת התייחסותן להוראת השואה, תוך פירוט אופני ההוראה של הנושא ובחינת מגבלותיו.

ממצאי המחקר מעלים היבטים הנוגעים להוראת ההיסטוריה של השואה בקרב תלמידות תיכון מעדות המזרח. הממצאים מתמקדים בהיבטים רחבים יותר של הוראת הנושא המורכב הזה תוך התייחסות לתחום הלימודי, הדתי, הלאומי, החברתי והרגשי. ממצאי המחקר עולה כי בשל מורכבותו של הנושא המורות משתמשות באמצעי הוראה מגוונים על מנת להעניק לו עומק ומשמעות.

מסקנה מרכזית העולה מן המחקר הינה כי יש להתאים את נושא הלמידה של השואה לאוכלוסיית היעד הספציפית תוך מתן התייחסות לקשיים הסובייקטיביים שלה להתמודד עם נושא כל כך "קשה" ועם הצרכים האובייקטיביים של המורכבות של הנושא הנלמד.

מסקנה מרכזית נוספת של המחקר הינה שבתהליך ההוראה יש ליצור מעטפת לימודית המתייחסת להיבטים רב מימדיים נוספים של ההוראה כמו ההיבט הדתי, החברתי, הלאומי והרגשי וזאת על מנת לאפשר לתלמידות להכיל את הנושא המורכב הזה ולטפח כלפיו משמעות וזיקה אישית.